

Preventing the crime of self-injury among the conscripts of the armed forces

Sajjad Moazami Goodarzi¹, Homa Davoodi Garmaroodi², Amir Samavati Pirooz³ Received: 2022-04-09
Accepted: 2022-06-02

Abstract

Background and Aim: preventing the crime of self-injury among the conscripts when on duty plays an effective and significant role in establishing an integrated behavioral and disciplinary system in the military environments. The purpose of this article is to prevent the occurrence of self-injury crime among conscripts and to address behavioral issues and problems and their criminal factors.

Method: This research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. The data were prepared and evaluated using library study through collecting fiche cards and referring to legal sources and intra-organizational documents.

Results: The results showed that intra-organizational and extra-organizational factors have a significant effect on self-injury among the conscripts. Individual, social, situational, welfare factors along with the quality of life of conscripts while serving play an important role in preventing self-injury. Regarding controlling the facilitating causes to this crime and in order of priority, adopting preventive measures, teaching, counseling and increasing the level of mental health of conscripts, and supervising the behavior of managers and officials have a direct effect and quick return.

Conclusion: Management issues and problems arising from the interaction of commanders and conscripts as well as special training for commanders on how to deal with conscripts and supportive measures in terms of intellectual strengthening and cultural training, spiritual development and correction of individual behaviors of conscripts play an important role in preventing the crime of self-injury in the conscripts. Therefore, serious and appropriate measures should be taken by the officials to minimize the thoughts of self-injury in the conscripts.

Keywords: crime, preventing the crime, self-injury, conscripts

Citation (APA): Moazami Goodarzi, Sajjad; Davoodi Garmaroodi, Homa; Samavati Pirooz, Amir. (1401). Preventing the crime of self-injury among the conscripts of the armed forces, Quarterly of Supervision and Inspection, 16 (59), pp 165-190

DOI: [10.22034/SI.2022.98890](https://doi.org/10.22034/SI.2022.98890)

1. PhD student in Law, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.
Email: S.moazami65@gmail.com
2. Assistant Professor of Law, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran (Corresponding Author).
Email: homa_nam@yahoo.com
3. Assistant Professor of Law, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.
Email: amir.Samavati@kian.ac.ir

پیشگیری از وقوع جرم خودزنی در بین کارکنان وظیفه نیروهای مسلح

سجاد معظمی گودرزی^۱، هما داودی گرمارودی^۲، امیر سماواتی پیروز^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۱۲

چکیده

زمینه و هدف: پیشگیری از وقوع جرم خودزنی بین کارکنان وظیفه در استقرار نوعی نظام یکپارچه رفتاری و انضباطی در محیط پادگان در زمان خدمت وظیفه عمومی، نقش مؤثر و بارزی را ایفا می‌کند. هدف این مقاله پیشگیری از وقوع جرم خودزنی بین کارکنان وظیفه و پرداختن به مسائل و مشکلات رفتاری و عوامل جرمزای آنان است.

روش: این پژوهش از نظر هدف کاربردی، و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی است. داده‌ها با استفاده از مطالعه کتابخانه‌ای و از طریق فیشبرداری و رجوع به منابع حقوقی و اسناد درون سازمانی تهیه شده و مورد ارزیابی قرار گرفته است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد عوامل درون سازمانی و برون سازمانی بر خودزنی کارکنان وظیفه تأثیر بسزایی دارد. عوامل فردی، اجتماعی، موقعیتی و رفاهی با کیفیت زندگی سربازان هنگام خدمت در پیشگیری از خودزنی نقش مهمی دارد و به ترتیب اولویت اتخاذ تدابیر پیشگیرانه، آموزش، مشاوره و افزایش سطح بهداشت روانی کارکنان وظیفه، نظارت بر رفتار مدیران و مسئولان مدخل به عنوان تدابیر مؤثر در کنترل علل آسان کننده اثر مستقیم و زودبازدهی در پیشگیری از جرم خودزنی میان سربازان وظیفه دارد.

نتیجه‌گیری: مسائل و موضوعات مدیریتی ناشی از تعامل فرماندهان و سربازان با یکدیگر و همچنین آموزشهای ویژه به فرماندهان درباره چگونگی برخورد با سربازان و اقدامات حمایتی از نظر تقویت فکری و آموزشهای فرهنگی، توسعه معنویت و اصلاح رفتارهای فردی سربازان در پیشگیری از وقوع جرم خودزنی کارکنان وظیفه نقش مهمی را ایفا می‌کند. بنابراین باید اقدامات جدی و مناسب به منظور به حداقل رساندن افکار خودزنی در سربازان توسط مسئولان صورت گیرد.

واژگان کلیدی: جرم، پیشگیری از جرم، خودزنی، سربازان وظیفه

استناد (APA): معظمی گودرزی، سجاد؛ داودی گرمارودی، هما؛ سماواتی پیروز، امیر. (۱۴۰۱). پیشگیری از وقوع جرم خودزنی در بین کارکنان وظیفه نیروهای مسلح. فصلنامه نظارت و بازرسی، ۱۶ (۵۹)، صص ۱۹۰-۱۶۵

DOI: [10.22034/SI.2022.98890](https://doi.org/10.22034/SI.2022.98890)

۱. دانشجوی دوره دکتری گروه حقوق، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران. رایانامه: S.moazami65@gmail.com

۲. استادیار گروه حقوق، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران (نویسنده مسئول). رایانامه: homa_nam@yahoo.com

۳. استادیار گروه حقوق، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران. رایانامه: amir.Samavati@kian.ac.ir

تطبیق انسان با محیط اجتماعی از اهمیت زیادی برخوردار است. هر شخصی علاوه بر اینکه باید با هنجارهای کل جامعه خود سازگار باشد، باید با گروه و سازمانی سازگاری داشته باشد که در کنش متقابل با آن است. سازمانها دارای مقررات و هنجارهای ویژه‌ای دارند که آنها را از دیگر گروه‌ها متمایز می‌سازد. یکی از این سازمانها نیروهای مسلح است. با توجه به اینکه کارایی سازمان با روحیه افراد و نگرش آنها نسبت به سازمان ارتباط مستقیم دارد در صورتی که کارکنان وظیفه از نگرش مثبت برخوردار باشند، رفتارهایشان بهنجار خواهد بود و از هنجارهای سازمان پیروی خواهند کرد؛ در غیر این صورت مرتکب رفتارهای نامعقولی مانند ارتکاب جرم خودزنی خواهند شد و این امر ارکان نیروهای مسلح را متزلزل خواهد کرد. برای دفع این آسیب باید در درجه اول نگرش افراد نسبت به سازمان نیروهای مسلح مثبت باشد و در درجه دوم شرایط خدمتی و محیط آن برای کارکنان خوشایند باشد (باختر و رضائیان، ۱۳۹۶، ص ۸۶). خودزنی تنها در قانون مجازات نیروهای مسلح مصوب سال ۱۳۸۲ جرم است؛ لذا افرادی که عمل خودزنی آنها جرم به شمار می‌رود، باید از اشخاصی باشند که مشمول این قانون می‌شوند. در واقع برای تحقق جرم خودزنی، مباشر جرم باید فردی باشد که قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح مصوب سال ۱۳۸۲ وی را تحت عنوان یکی از افراد نظامی مذکور در ماده ۱ این قانون دانسته باشد و به این دلیل خودزنی اشخاص غیر نظامی در قوانین کیفری ایران جرم نیست. با توجه به نقش حیاتی نیروهای مسلح در جامعه، این مقاله از این نظر اهمیت دارد که ما را با شناخت جرم خودزنی به عنوان یکی از شایعترین جرائم خاص خدمتی کارکنان وظیفه و همچنین روشهای پیشگیری از آن و پیروی بیشتر کارکنان از قوانین و مقررات آشنا می‌کند. این پژوهش با پژوهشهای قبلی از این نظر تفاوت دارد که این مقاله ما را با شناخت انواع روشهای پیشگیری از جرائم نظامیان در داخل محیط خدمتی و شایعترین جرائم آشنا می‌سازد که در اماکن نظامی توسط کارکنان وظیفه نیروهای مسلح به وقوع می‌پیوندد. با توجه به اینکه وظیفه برقراری نظم و امنیت در جامعه به عهده نیروهای مسلح آن جامعه است و در صورتی که مدیران و رؤسا و فرماندهان ارگانه‌های نظامی و انتظامی با این نوع از انواع پیشگیری از جرائم آشنایی داشته باشند، بهتر می‌توانند یگان تحت امر خود را مدیریت کنند.

۲. سؤالات پژوهش

۱. پیشگیری در کاهش وقوع از ارتکاب جرم خودزنی کارکنان وظیفه نیروهای مسلح چه نقشی خواهد داشت؟
۲. علل وقوع جرم خودزنی بین کارکنان وظیفه نیروهای مسلح چیست؟
۳. محورهای اصلی پیشگیری از جرم و چالشهای حاکم بر این نوع از پیشگیری کدام است؟

۳. پیشینه پژوهش

رازقیان (۱۴۰۰) پژوهشی تحت عنوان "تأثیر روان‌نمایشگری بر تنظیم هیجانی-شناختی و خودزنی در سربازان مبتلا به صفات یا اختلال شخصیت مرزی" انجام داد که هدف آن بررسی تأثیر روان‌نمایشگری بر تنظیم هیجانی-شناختی و خودزنی در سربازان مبتلا به صفات و یا اختلال شخصیت مرزی بود. نتایج حاکی از بهبود تنظیم هیجانی-شناختی و کاهش موارد اقدام به خودزنی در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل در انتظار درمان بود. در نتیجه می‌توان از این درمان در جهت تنظیم هیجانی-شناختی و خودزنی در سربازان مبتلا به صفات یا اختلال شخصیت مرزی استفاده کرد. مظفری و غفاری آشتیانی (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان "ارائه مدلی جامع در بررسی کیفیت زندگی سربازان در حین خدمت" به این نتیجه رسیدند که به رغم درگیری تمامی افراد، خانواده‌ها و اقشار جامعه با خدمات سربازی، متأسفانه درباره ابعاد مختلف آن به شکل نظری و عملی کار علمی چندانی انجام نشده است. این تحقیق تلاش می‌کند تا الگوی جامعی برای تبیین عوامل مرتبط با کیفیت زندگی سربازان هنگام خدمت ترسیم، و راهکارهایی برای ارتقای آن ارائه کند. نتیجه تحقیق حاکی است که مسئله نظام وظیفه و خدمت سربازی با توجه به ارتباط آن از یک سو با تأمین امنیت کشور و از سوی دیگر به کارگیری نیروی جوان و فعال کشور، نیازمند دقت نظر و بررسیهای کارشناسانه در کیفیت زندگی سربازان است. زال (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی رابطه بین فشارزاهای سازمانی با رفتار ضد تولید در سربازان وظیفه" دریافت که بین همه فشارزاهای سازمانی با رفتارهای ضدتولید سربازان رابطه معنادار مثبتی وجود دارد که در عوامل نوع شغل، نقش افراد و روابط با همکاران رابطه معنادار است ولی با عوامل ساختار سازمانی رابطه معنادار نبود. نخست اینکه سازمان با به حداکثر رساندن تناسب ویژگیهای شخصیتی و مهارت افراد وظیفه با پست مورد نظر مقدار فراوانی از فشار روانی و رفتارهای ضدتولید را کاهش دهد و دوم اینکه هر اندازه مدیران و سرپرستان بیشتر بتوانند ارتباط مؤثرتری با سربازان وظیفه برقرار کنند، سربازان، کمتر دچار فشار روانی

می‌شوند و رفتارهای ضد تولید آنان نیز کاهش می‌یابد. موسوی (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان "امکان سنجی جرم انگاری خودکشی و خودزنی در حقوق کیفری ایران" مشخص کرد که رشد فردگرایی، صنعتی شدن و تضعیف همبستگی های اجتماعی از جمله عوامل مهم خودزنی و خودکشی است. کاهش نقش دین و کارکرد اعتقادات دینی در دنیای معاصر موجب افزایش آمار خودکشی در جوامع مختلف شده است. البته عواملی مانند فقر، فشار زندگی، امراض روانی، تنهایی و ... نیز هر کدام به نوبه خود بر این پدیده اثرگذار است. علاوه بر خودکشی، که فرد قصد نابود کردن خود را دارد، اقدام فرد در خودزنی منجر به جرح با نیت اعتراض به وضعیت موجود و فرار از مقررات و شرایط سخت خدمتی و یا رسیدن به هدف مشخص انجام می‌گیرد و در این شکل، جرم محسوب می‌شود. با توجه به اهمیت کارایی و حساسیت کارکرد نیروهای مسلح کشور، بررسی علمی علل و انگیزه‌ها و کشف زمینه‌های ارتکاب جرم خودزنی به عنوان یکی از جرائم مهم در نیروهای مسلح و همچنین ارائه راهکارهای مؤثر اجرایی و کاربردی در زمینه جلوگیری و یا کاهش آن، ضروری و حیاتی است. جکینی و قنبری (۱۳۹۷) در پژوهشی شناسایی و تبیین مشکلات پیش روی سربازان، ۵۳ متغیر را مورد بررسی قرار دادند که سه متغیر مشکلات مالی بین سربازان، کم بودن میزان حقوق سربازان و عدم به کارگیری بعضی از سربازان در جایگاه تخصصی خود به ترتیب با میزان تغییرات ۰/۱۹۴، ۰/۱۸۱، ۰/۱۵۴ از نظر پاسخگویان بیشترین سهم را در مشکلات سربازان دارد. باختر و رضائیان (۱۳۹۶) در تحقیقی تحت عنوان "رفتار خودکشی در نیروهای نظامی" (یک مطالعه مروری منظم) نتیجه گرفته‌اند که افکار خودکشی در سربازان به نسبت زیاد، و شیوع خودکشی سربازان کشور از ۵/۸ تا ۲۸/۴ درصد برآورد شده است. بنابراین در این زمینه باید اقدامات جدی مناسب به منظور به حداقل رساندن آن توسط مسئولان صورت گیرد. کینگ زونگ، دونگویی و همکاران (۲۰۱۹) پژوهشی با عنوان "ایده‌پردازی خودکشی، اقدام به خودکشی، جامعه شناختی و بالینی آنها"، همبستگی در میان بیماران با طیف اسکیزوفرنی انجام شد. نتایج نشان می‌دهد ارتباط معناداری بین خودکشی در اواخر عمر و برخی ویژگیهای جامعه شناختی و بالینی مانند زناشویی، مهاجرت، سابقه خانوادگی جدی، مشکلات روانپزشکی، سابقه روان پریشی وجود دارد. مداخلات اولیه برای کاهش ناامیدی، کنترل نشانه‌های منفی و بهبود انجام شده است. روابط مناسب خانوادگی ممکن است به کاهش خطر خودکشی در افراد مسن مبتلا به اسکیزوفرنی منجر شود. رابرت. اورسانو و همکاران (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان "خشونت خانوادگی و خطر اقدام به خودکشی و خودزنی در ارتش سربازان آمریکا" انجام دادند. نتایج نشان داد تقریباً سربازانی با سابقه مستند خشونت خانوادگی سه برابر

احتمال اقدام به خودکشی و خودزنی نسبت به افراد فاقد خانواده خشونت دارند و خطر اقدام به خودکشی و خودزنی در این افراد افزایش دارد. یوگینی نات و همکاران (۲۰۱۶) پژوهشی با عنوان "شیوع و عوامل اجتماعی رفتارهای خودکشی در جوانان" انجام دادند که نتایج نشان داد رابطه معناداری بین مشکلات اجتماعی، اقتصادی، فشار ناشی از وقایع زندگی، تنش ناشی از خشونت دینی در جامعه، رویدادهای زندگی شامل درگیریهای کاست یا تبعیض کاست و تجربه تنشزا درگیری دینی وجود دارد.

وجه تمایز این پژوهش با پیشینه‌های قبلی در این است که در پیشینه‌های قبلی به صورت عام و کلی درباره یکی از روشهای پیشگیری از جرم سخن گفته و به علل و عوامل وقوع جرم و چالشهای آن پرداخته نشده است در حالی که در این پژوهش به انواع روشهای پیشگیری از وقوع جرم خودزنی بین کارکنان وظیفه نیروهای مسلح، و علاوه بر نقش پیشگیری در کاهش جرم خودزنی به علل و عوامل وقوع این جرم، محورهای اصلی پیشگیری و چالشهای حاکم بر پیشگیری پرداخته شده است. در هر حال وجه تمایز و تفاوت پژوهش پیش رو همین مطالب است.

۴. مبانی نظری پژوهش

۴-۱. پیشگیری از جرم و طبقه بندیها

جرم شناسی پیشگیرانه همانند دیگر زمینه‌های علم جرم شناسی، عرصه تراکم نظریه‌ها و تعاریف است. در هر دوره‌ای از دوران تطور ادبیات پیشگیری از جرم، هر یک از نویسندگان صاحب‌نظران پیشگیری، وجهی از موضوع را واجد اهمیت بیشتر دانسته و متناسب با آن برای مقوله پیشگیری از جرم تعریفی ارائه کرده است. در تعریفی ساده، پیشگیری از جرم به مفهوم تمام اقداماتی است که به منظور جلوگیری از ارتکاب جرم در آینده با هدف کاهش جرم و بزهکاری انجام می‌گیرد (ابراهیمی بهار، ۱۳۹۴، ص ۱۷). در جرم شناسی، پیشگیری (به معنای موسع) بر مبنا و اساس معیارهای مختلفی چون تاریخ پیدایش مکاتب و نظریه‌های مختلف پیشگیری، ماهیت و موضوع اقدامات پیشگیرانه، و زمان مداخله و اقدام، قابل طبقه بندی زیر است:

۴-۲. پیشگیری کیفی

قدیمی‌ترین نوع پیشگیری از بزهکاری است که با استفاده از ضمانت اجرای کیفی و نهادها و تأسیسات نظام عدالت کیفری انجام می‌شود. مهمترین مبنای نظری این نوع پیشگیری را می‌توان در نظریه اصالت سود یا مکتب فایده اجتماعی و مکتب کلاسیک حقوق کیفری یافت. بنیانگذاران

این نظریه‌ها و مکاتب و پیروان آنان که به اراده آزاد و انتخاب آگاهانه انسان قائل هستند، مجازات را بر مبنا و اساس فایده اجتماعی و آثار بازدارندگی آن توجیه می‌کنند (پناهی‌فر و عرب نژاد، ۱۳۹۴، ص ۱۲۷).

۳-۴. پیشگیری اولیه، ثانویه و ثالث

معیار و ملاک طبقه بندی در این نوع پیشگیری، زمان مداخله و اقدام است. منظور پیشگیری اولیه از جرم مبارزه با عوامل پیدایش جرم است؛ به عبارت دیگر مجموعه تدابیر و اقداماتی را که با هدف شناسایی و تغییر شرایط و اوضاع و احوال جرمزای محیط فیزیکی و اجتماعی اعمال می‌شود، شامل می‌گردد. پیشگیری ثانویه از شناسایی و درمان زود هنگام مجرمان بالقوه و در معرض خطر بزهکاری بحث می‌کند و شامل تدابیر و اقدامات پیشگیرانه‌ای است که در مورد افراد و گروه‌های خاصی که هنوز مرتکب جرم نشده‌اند ولی در معرض خطر بزهکاری و یا بزه‌دیدگی هستند، اعمال می‌شود. پیشگیری نوع سوم هم به مطالعه و بررسی مجرمان و بزه‌دیدگان بالفعل و شیوه و روش‌های مختلف اصلاح و درمان و جلوگیری از تکرار جرم یا بزه‌دیدگی آنها در آینده می‌پردازد (جمینی و قنبری، ۱۳۹۸، ص ۲۷۸).

۴-۴. پیشگیری اجتماعی و پیشگیری وضعی

پیشگیری اجتماعی به آن نوع اقدامات پیشگیرانه ای گفته می‌شود که عمدتاً بر تغییر شرایط جرمزای محیط اجتماعی و اصلاح ساختارهای فرهنگی، خانوادگی، اقتصادی، اداری و ... از طریق از بین بردن عوامل اجتماعی تکوین جرم تأکید می‌کند. پیشگیری وضعی از جرم به رویکرد پیشگیرانه‌ای اشاره می‌کند که نه با جامعه و نهادهای آن، بلکه صرفاً بر کاهش موقعیت‌ها و فرصت‌های ارتکاب جرم مبتنی است. در این پیشگیری با استفاده از شیوه‌ها و روش‌هایی چون تقویت آماج‌های جرم، استفاده از فناوری مراقبتی و کنترلی و مدیریت و طراحی محیطی به دنبال کاهش فرصت‌ها و موقعیت‌های ارتکاب جرم و تسلط بر شرایط و اوضاع و احوال پیرامونی جرم و نتیجتاً جلوگیری از وقوع جرم هستیم (میر محمد صادقی، ۱۳۹۵، ص ۱۱۸).

۴-۴-۱. پیشگیری جامعه مدار بلند مدت

در مرحله "پیش از وقوع کجروی"، توجه عمده به فراگیری سلامت اجتماعی معطوف است و محورهای زیر، خواه در شکل عنایت به تمامی آحاد جامعه (پیشگیری جامعه مدار) یا آماج قراردادن افراد در خطر یا "مسئله‌دار" (پیشگیری رشدمدار) به عنوان پیش زمینه‌های تحقق مؤثر آن، مورد توجه قرار می‌گیرد:

۱. ایجاد امنیت اجتماعی در معنایی فراگیر و در سطح برخوردار ساختن آحاد جامعه از

نیازهای اساسی زندگی

۲. فراهم آوردن توانمندی‌های لازم برای استمرار این امنیت در زمان وقوع بحران‌های اجتماعی
۳. وضع قوانین مناسب تأمین اجتماعی با هدف فراهم ساختن چارچوب قانونی متناسب با
فعالیت‌های پیشگیرانه

۴. تقویت نقش پیشگیرانه در افزایش کیفیت و محتوای آموزش‌های علمی و تربیتی با هدف
ایجاد سپرهای بازدارنده در برابر جرم و کجروی (کشفی، ۱۳۹۷، ص ۴۳)
۵. افزایش مراکز مشاوره اجتماعی با هدف زمینه سازی حل مشکلات خانوادگی، رفتاری و
اجتماعی

۶. اتخاذ سیاست‌های حمایت از نهادهای مرتبط، هماهنگ ساختن فعالیت‌های آن و ایجاد زمینه
دخالت مؤثر در فعالیت‌های پیشگیرانه و... (حسنقلی پور و همکاران، ۱۳۹۷، ص ۵۲۶)
درباره بهره‌گیری از روش‌های پیشگیری جامعه‌مدار بلند مدت به منظور پیشگیری از وقوع جرم
خودزنی سربازان وظیفه به نظر می‌رسد توجه به چند نکته حائز اهمیت است:

هرچند در ابتدا ممکن است به نظر برسد با توجه به مدت محدود خدمت سربازی، امکان
اجرای روش‌های پیشگیری بلند مدت فراهم نیست و باید بر استفاده از روش‌های پیشگیری کوتاه
مدت با موقعیت مدار تأکید کرد با تأمل در این مورد، که هر فرد در طول مراحل زندگی با
بخش‌های مختلف جامعه در ارتباط است و هر بخش نیز وظیفه خود را به عهده دارد، سازمان‌های
نظامی در این زنجیره قرار می‌گیرند و در ایامی که جوانان به عنوان سرباز به این سازمان وارد
می‌شوند، وظیفه تربیت، پرورش و هدایت کارکنان وظیفه و مسئولیت ایفای نقش خود را در
اجرای برنامه‌های پیشگیرانه رشدمدار به عهده دارند. با اینکه نمی‌توان منکر محاسن و نقاط قوت
پیشگیری وضعی شد، لزوم استفاده از روش‌های پایدار پیشگیری اجتماعی نیز واقعیت دیگری
است که نباید آن را به کنار نهاد (زال و همکاران، ۱۳۹۸، ص ۵۸). به نظر می‌رسد به رغم
مدت محدودی که سربازان در مراکز نظامی به خدمت مشغول هستند، امکان اجرای روش‌های
پیشگیری اجتماعی نظیر برگزاری جلسات توجیهی و آموزشی، تشکیل و فعال سازی مراکز
مشاوره، غربالگری کارکنان وظیفه و شناسایی کارکنانی که دارای افکار و رفتار ناهنجار هستند،
تعیین محل و نوع خدمت به تناسب شرایط و شایستگی فردی، رسیدگی و حمایت از کارکنان
وظیفه شرایط دار (متأهل، فرزندان خانواده‌های تحت پوشش کمیته، بهزیستی، بیمار، سرپرستان
خانوار و ...) امکانپذیر است. با توجه به شناسایی علل بروز جرائم و تخلفات سربازان، نیروهای
مسلح می‌توانند به عنوان بخشی از نظام مدیریتی (قوه حاکم در معنای عام) علاوه بر رفع
مشکلات درون سازمانی با انعکاس دیگر چالش‌ها و موانع به مراجع مربوط مانند ستاد کل نیروهای

مسلح، مجلس شورای اسلامی، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و... و پیشنهاد اصلاح قوانین، مقررات، فرهنگ سازی و ... از انحراف و بزهکاری سربازان و به دیگر سخن جوانان این مرز و بوم جلوگیری کنند (محمد نسل، ۱۳۹۵، ص ۷۲). در حوزه مسائل ساختاری و قانونی به نظر می‌رسد فعالیتهای پیشگیرانه‌ای در زمینه پیشگیری از جرم خودزنی سربازان توسط ارکان مدیریت قابل اجرا است: حتی‌الامکان بومی‌گزینی محل خدمت سربازان به منظور کاهش هزینه‌های سربازان، حفظ ارتباط با خانواده، دوستان و ...، تناسب جذب سربازان با نیازهای سازمان از طریق اشتغال سربازان براساس توانمندی، تخصص و شایستگی، اولویت دادن به کارکنان وظیفه و منقضی خدمت واجد شرایط برای استخدام در نیروهای مسلح، توسعه امکانات خدماتی، رفاهی، ورزشی و مشاوره‌ای، غربالگری و پایش کارکنان وظیفه از طریق مراکز مشاوره و جداسازی سربازانی که دارای افکار و رفتار ناهنجار هستند و هدایت ایشان به منظور اتخاذ تدابیر لازم، گزینش و تربیت شایسته‌ترین افراد برای فرماندهی و مدیریت بر سربازان وظیفه. بنابراین با توجه به این موارد فعالیتهای پیشگیرانه در زمینه پیشگیری از جرم خودزنی سربازان اهمیت بسزایی خواهد داشت (سلطانی، ۱۳۹۴، ص ۸۴).

۴-۲. پیشگیری موقعیت مدار کوتاه مدت

براساس نظریه فرصت جرم، یک ضلع مثلث تکوین جرم، شخص بزهکار و ضلع دیگر آن بزه‌دیده و ضلع سوم هم موقعیت یا وضعیت است. ارائه‌کنندگان نظریه پیشگیری وضعی یا پیشگیری موقعیت مدار معتقدند که هدف پیشگیری اجتماعی از بین بردن عوامل خطر جرم است که افراد را مستعد بزهکاری یا بزه‌دیدگی می‌کند (مظفری و غفاری آشتیانی، ۱۳۹۹، ص ۸۱)؛ اما در عمل هیچ‌گاه نمی‌توان به حالتی رسید که تمام اقدامات پیشگیری اجتماعی به نتیجه برسد و دیگر هیچ بزهکار یا بزه‌دیده جدیدی به سطح جامعه اضافه نشود. ثانیاً روی همه بزهکاران موجود فعلی هم نمی‌توان صد در صد اقدامات اصلاحی انجام داد؛ لذا از دید منطقی چاره‌ای نیست جز اینکه بپذیریم که پیشگیری اجتماعی به تنهایی ناقص است و باید در کنار آن تدابیر پیشگیرانه‌ای به کار بسته شود که با فرض وجود بزهکاران تحریک شده و بزه‌دیدگان بالقوه، موقعیت یا فرصت تقارن زمانی و مکانی میان بزهکاران و آماج جرم به وجود نیاید. پیشگیری وضعی را این‌گونه تعریف کرده‌اند: "مجموعه تدابیری که هدف غایی آنها منصرف یا ناتوان ساختن مقطعی بزهکاران مصمم از ارتکاب جرم است که از طریق برهم زدن موقعیت جرم صورت می‌گیرد" (شریفی خضارتی، ۱۳۹۵، ص ۱۲۰). روشهای پیشگیری وضعی، که در سال ۱۹۹۳ توسط کلارک ارائه شد، دوازده روش در سه دسته "افزایش تلاش برای ارتکاب جرم"،

"تدابیر افزایش خطر جرم" و "کاهش منافع قابل پیش بینی حاصل از جرم" را شامل می‌شد. در سال ۱۹۹۷ کلارک و هومل دوازده شیوه اولیه را اصلاح کردند و با اضافه کردن دسته دیگری تحت عنوان "از بین بردن بهانه‌ها" آنها را به ۱۶ روش افزایش دادند. سرانجام در پاسخ به انتقاد ورتلی از پیشگیری وضعی از جرم، کورنیش و کلارک (۲۰۰۱) روشها را با اضافه کردن دسته پنجمی تحت عنوان "کاهش تحریکها" به ۲۵ شیوه افزایش دادند و برخی اصلاحات دیگر نیز در دسته بندی روشها انجام دادند (طاهری، ۱۳۹۴، ص ۱۲۳). شیوه‌های پیشگیری وضعیت بر سه الگوی تفکر مبتنی است: الگوی تفکر بازدارندگی که بر نظر جرم شناسی کلاسیک و نئوکلاسیک وابسته است، بزهکاران تجاوزگر را، که سطح مشارکت کمی با جامعه دارند، مورد هدف قرار می‌دهد و سعی می‌کند بازدارندگی عمومی مجازاتها را در مرحله پیش جنایی مجسم کند (فولادی، ۱۳۹۵، ص ۲۱۰). دومین الگوی تفکر توجیه زدایی است که بر نظریات انتخاب عقلانی مبتنی است و در نظر دارد با حذف عوامل توجیه کننده رفتار جنایی، بزهکاران معمولی را که سبک زندگی مشروع را برمی‌گزینند و مشارکت اجتماعی زیادی در داخل جامعه دارند از ارتکاب جرم منصرف کند. سومین الگوی تفکر، الگوی تفکر محرک زدایی است که بر نظریات بازدارندگی ریچارد ورتلی مبتنی است. در این الگوی تفکر با بزهکاران انگیزه‌دار، که در الگوهای تفکر قبل بیان شد، سروکار نداریم، بلکه بزهکاران مشمول این الگوی تفکر، افرادی هستند که تا قبل از ورود به وضعیت‌های پیش جنایی یا پیش از رویارویی با بزه‌دیدگان مستعد، هیچ انگیزه‌ای برای جرم نداشتند، بلکه این بسترهای وضعیت پیش جنایی با چگونگی رفتار بزه‌دیده است که بزهکار را به ارتکاب جرم تحریک کرده است (علیزاده، ۱۳۹۸، ص ۲۱۱). به نظر می‌رسد با توجه به وضعیت فردی سربازان وظیفه و سابقه جرائم و تخلفات ارتكابی توسط آنان بهره‌گیری از شیوه‌های پیشگیری وضعی در پیشگیری از جرائم و تخلفات این گروه بسیار مؤثر باشد. این برنامه‌ها توسط بخشهای مختلف نظیر بازرسی، عقیدتی سیاسی، پشتیبانی و مدیران هر رده قابل اجرا است و با توجه کوتاه مدت بودن این روش با شرایط سربازان انطباق بیشتری دارد و از حمایت سازمانی بیشتری نیز برخوردار است.

۴-۵. علل و عوامل ارتکاب وقوع جرم خودزنی کارکنان وظیفه

۴-۵-۱. عوامل برون سازمانی

سست شدن باورهای دینی و کاهش اعتقاد قلبی به اصل دینی معاد، نداشتن اعتماد به نفس، احساس پوچی و ناامیدی شدید و بی هویتی، عقده‌های روحی و روانی و جنون آنی، مشکلات عاطفی (عشق کاذب، کمبود محبت و ...)، مشکلات اخلاقی و ارتکاب کارهای خلاف شرع،

مشکلات اقتصادی و ورشکستگی، بیماری سخت و بی درمان، افراط در مصرف مشروبات الکلی، مواد مخدر و روانگردان، حسادت، غرور، تنبلی، ندامت، نشان دادن قدرت اراده، جلب ترحم دیگران و خودخواهی، آگاه نبودن از نتیجه تعقیب و مجازاتهای کیفری، افسردگی و انزوای شدید اجتماعی، حس کنجکاوی، ماجراجویی، شرارت و بازی با اسلحه، طفره رفتن از خدمت سربازی و تلاش برای گرفتن معافیت پزشکی، موفق نشدن در گرفتن معافیت از خدمت سربازی، دوری از خانواده، دوستان و شهر و دیار، پایین بودن سطح تحصیلات، ناز پروردگی و عدم آمادگی برای تحمل سختیهای زندگی و خدمتی، پنهان کردن بیماری روانی و عدم مراجعه به روانشناس، (عظیمی و نادری، ۱۳۹۶، ص ۵۲)، فقر و مشکلات اقتصادی خانواده، اوضاع نامساعد حاکم بر خانواده (نبود محیط گرم و عاطفی)، سختگیری و ایجاد فشارهای روحی و جسمی غیرمنطقی همراه با تحقیر و تبعیض، توجه نکردن به نیازهای به حق و منطقی فرزندان بویژه جوانان و نوجوانان، اعتیاد پدر و مادر به مواد مخدر و مشروبات الکلی و نبود مدیریت و ساماندهی در خانه و خانواده، بی توجهی به مشکلات روحی و روانی فرزندان و عدم تعقیب وضع آنها، بیماری سخت و بی درمان یک یا چند نفر از اعضای خانواده و تحمل فشار مشکلات آنها خارج از حد توان، مشکلات اخلاقی و ارتکاب کارهای خلاف شرع بویژه ناموسی توسط یکی از اعضای خانواده، فقر فرهنگی خانواده‌ها از جمله عوامل خانوادگی و محیطی به شمار می‌رود (قمی، ۱۳۹۶، ص ۵۶).

۴-۵-۲. عوامل درون سازمانی

سختگیری بی مورد و ایجاد فشارهای روحی از سوی برخی از فرماندهان و مسئولان بلافصل، اوضاع نامساعد حاکم بر محیط خدمتی (سختی و دشواری خارج از توان، احساس ناامنی، احساس حقارت، تنبیه خارج از مقررات انضباطی ناحق و مغرضانه، اضافه خدمت بی مورد)، ترس و وحشت و وارد شدن تنش از خدمت در مناطق سخت و عملیاتی و بدون امکانات کافی، توجه نکردن به خواسته‌های به حق کارکنان و عدم انتقال و جا به جایی بموقع آنها، واگذاری وظایف بیش از حد توان به کارکنان، بی توجهی به مشکلات روحی و روانی و خانوادگی کارکنان، نداشتن انگیزه و امنیت شغلی و انتقاد پیوسته و بیش از حد متعارف خدمتی از کارکنان، ضعف آموزش در کار درست با اسلحه، کمبود امکانات متناسب ورزشی، تفریحی و فرهنگی، درخواست یا انجام دادن کارهای خلاف شرع و منافی عفت و اخلاق و یا زدن اتهام بی اساس در این زمینه، وجود دوگانگی در رفتار و گفتار فرماندهان و مسئولان با کارکنان، دسترسی آسان به اسلحه، تعارض و تفاوت‌های قومی، قبیله‌ای و فرهنگی در محیط خدمت، به وجود آمدن موقعیت توهم زایی و اوضاع حاکم بر نقاطی از پستهای نهبانی، وحشت از گفتار و رفتارهای تهدیدآمیز فرماندهان، همکاران و هم

خدمتیه‌ها، ترس و وحشت و تنش بیش از حد از مجازات و تنبیه‌های شدید، ایجاد رابطه با افراد ناباب و غیرمترعارف و سست اراده در محیط خدمتی از مهمترین عوامل درون سازمانی در ارتکاب وقوع جرم خودزنی کارکنان وظیفه به شمار می‌رود (مسگر و طاهری، ۱۳۹۳، ص ۶۷).

۵. روش شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ چپستی و هدف، جزء تحقیقات و پژوهشهای اسنادی و کاربردی است و از نظر ماهیت و روش تحلیل اطلاعات، جنبه توصیفی و تحلیلی دارد به طوری که قواعد و مقررات درون سازمانی در کنار مفاد قوانین و مقررات مورد بررسی قرار گرفته است تا بدین ترتیب پیشگیری از وقوع جرم خودزنی بین کارکنان وظیفه نیروهای مسلح مشخص شود. روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها به شیوه کتابخانه‌ای و از منابع گوناگون اعم از کتابها، مقاله‌ها، پایان نامه‌ها و سایت اینترنتی تخصصی و مرتبط فراهم شده است. در نهایت اطلاعات و داده‌های این تحقیق به شیوه استدلالی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

۶. یافته‌های پژوهش

پیشگیری از جرم، امروزه از ابزارهای مهم و مؤثر در زمینه مبارزه با بزهکاری است که مورد توجه متولیان سیاست جنایی نظامهای حقوق کیفری قرار گرفته است در پاسخ به این سؤال که "پیشگیری در کاهش وقوع از ارتکاب جرم خودزنی کارکنان وظیفه نیروهای مسلح چه نقشی خواهد داشت؟" می‌توان گفت پیشگیری در کاهش وقوع از ارتکاب جرم خودزنی کارکنان وظیفه نقشی مهم و بسزا خواهد داشت. پیشگیری اقدام به کاستن زمینه‌های مساعد بزه‌زا و ایجاد مانع در مسیر ارتکاب جرم، و از سوی دیگر، افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم را از طریق تهدید به مجازات و احتمال کشف بزه و دستگیری بزهکار فراهم می‌کند. در یک نگاه کلی می‌توان پیشگیری از جرم خودزنی را به انواع پیشگیری کیفری و غیرکیفری تقسیم بندی کرد. در راستای دستیابی به این هدف سعی شده است ضمن پرداختن به پدیده خودزنی از دیدگاه‌های مختلف زیست شناختی، روانشناختی، جامعه‌شناختی و جرم‌شناختی با جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات، میزان تأثیر هر کدام از عوامل مؤثر (درون سازمانی و برون سازمانی) روشن شود و دیگر مسائل پنهان مربوط به خودزنی کارکنان وظیفه مورد بررسی قرار گیرد. بین سن، جنس، وضعیت سکونت، وضعیت اقتصادی، وضعیت اشتغال، اختلافات خانوادگی، اختلالات روانی، بیماریهای جسمی، مشکلات عاطفی و عشقی، استفاده از مواد مخدر (اعتیاد) و الکلسم،

ضعف ایمان، نابرابری اجتماعی، مشکلات فرهنگی، ناآگاهی از پیامدهای خودزنی، عدم مدیریت فرماندهان مدخل، ضعف نهادهای درگیر و مرتبط با موضوع با خودزنی رابطه معناداری وجود دارد که با به کارگیری از روشهای مختلف پیشگیری اعم (پیشگیری اولیه، ثانویه و ثالث) و (پیشگیری اجتماعی و پیشگیری وضعی) و (پیشگیری جامعه مدار بلند مدت، پیشگیری موقعیت مدار کوتاه مدت) می‌تواند در کاهش وقوع از ارتکاب جرم خودزنی کارکنان وظیفه نیروهای مسلح نقش مهمی داشته باشد.

در پاسخ به سؤال دوم، که علل وقوع جرم خودزنی بین کارکنان وظیفه نیروهای مسلح چیست؟ یافته‌ها حاکی است پنج عامل مهم در وقوع جرم خودزنی مؤثر است. این عوامل عبارت است از عامل مدیریتی، عامل کنشی (رفتارهای تعاملی زیانبار بین سربازان در محیط‌های نظامی)، عامل روانشناختی، عامل خدماتی و عامل اقتصادی. با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش و به منظور دستیابی به راه‌حلهای اثربخش به منظور حل مشکلات سربازان وظیفه، باید به مسائل و موضوعات مدیریتی ناشی از تعامل فرماندهان و سربازان با یکدیگر توجه ویژه‌ای مبذول شود.

در پاسخ به سؤال سوم که "محورهای اصلی پیشگیری از جرم و چالشهای حاکم بر این نوع از پیشگیری کدام است؟" می‌توان گفت جرم‌شناسان و طراحان سیاست جنایی در رویارویی با جرم و بزه، راهکارها و شیوه‌های متفاوتی را ارائه و تجربه کرده‌اند. پیشگیری از جرم در آغاز جنبه کیفی داشت؛ یعنی بعد از ارتکاب جرم به عنوان مثال مجازات سنگینی برای فرد مجرم در نظر گرفته می‌شد تا هم درس عبرتی برای وی باشد تا دیگر بار مرتکب جرم نشود و هم موجب ترس و ارعاب دیگر افراد جامعه شود که احیاناً قصد ارتکاب آن جرم و بزه را دارند. مشکلی که این گونه پیشگیری داشت و دارد این است که در هر حال جرمی در جامعه رخ می‌دهد و تعادل روحی و روانی و احساس امنیت شهروندان مختل می‌شود؛ لذا طراحان سیاست جنایی و جرم‌شناسان بدان سو گام نهادند تا از طریق افزایش سطح فرهنگی، رفاهی، آموزشی، آگاهی والدین، مبارزه با فقر و ... مانع ارتکاب بزه و جرم در جامعه شوند. محورهای پیشگیری از وقوع جرم به دو دسته پیشگیری وضعی و اجتماعی قابل تقسیم است. در پیشگیری وضعی سعی می‌شود موقعیت و انگیزه ارتکاب جرم را از فرد بگیرند؛ یعنی ارتکاب جرم را برای فرد آن قدر دارای رنج و زحمت و پرهزینه کنند تا فرد از طریق محاسبه سود و زیان ناشی از ارتکاب بزه به این نتیجه برسد که ارتکاب آن جرم برای وی سودی ندارد یا ضررش بیشتر از منفعت جرم است؛ لذا از ارتکاب رفتار مجرمانه منصرف شود. هم‌چنین پیشگیری اجتماعی بر آن است تا با تأثیر گذاشتن بر متغیرهای روحی، روانی، فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و ... نوعی پلیس درونی در افراد جامعه ایجاد کند که

مانع از سوق داده شدن فرد به سوی ارتکاب جرم شود. پیشگیری اجتماعی در دو محور پیشگیری رشد مدار و پیشگیری جامعه مدار قابل ارزیابی و مطالعه است؛ لذا محورهای پیشگیری با درصد شناسایی و بررسی چنین مشکلات و زمینه‌هایی درصدد است تا با از بین بردن و یا کاهش آنها بتواند زمینه‌های ارتکاب جرم را کمتر سازد. بر سر راه اعمال و اجرای پیشگیری، مشکلات، موانع و سختی‌ها و به دیگر عبارت چالش‌هایی هست که عبارت است از بلند مدت بودن و دیر بازده بودن برخی از محورهای پیشگیری مانند پیشگیری اجتماعی، مشکلات نامساعد اقتصادی، عدم شفافیت برنامه و تکالیف نهادهای مسئول تنظیم کننده و یا اجرا کننده و عدم هماهنگی متولیان و نهادهای مسئول در برنامه‌ریزی برای اجرای پیشگیری، عدم انطباق پذیری بسترهای اجرایی را با نظریه پیشگیری با مشکل رو به رو می‌سازد و یا بازدهی آن را کاهش خواهد داد.

بنابراین با توجه به این موارد راهکارهای کاربردی پیشگیرانه از وقوع جرم خودزنی به شرح زیر است:

- تدابیر پیشگیرانه مدیریتی: به کار نرفتن سربازان جدیدالورود در نگرهبانی در سه تا چهار روز اول معرفی به یگان یا پس از مراجعت از مرخصی (با توجه به اینکه بیشتر موارد در دو سه روز اول ورود به یگان خدمتی جدید روی داده است)، مدیریت صحیح و اصولی در فرماندهی انتظامی استانها در به کارگیری کارکنان تحصیل کرده در مشاغلی که از دانش آنان استفاده به عمل آید، بازدید از اسلحه سربازان توسط اسلحه داران، افسران نگرهبان و مسئولان پاسگاه‌ها، برقراری ارتباط عاطفی و برادرانه با زیرمجموعه به منظور آگاهی از مشکلات آنها و عرضه مشورت‌های لازم به آنها، نظارت بر سربازان در محلها و پست‌های نگرهبانی (بویژه سرکشی مستمر از برجکها و پشت بامها با توجه به اینکه بیشتر خودکشیها هنگام نگرهبانی در پشت بام پاسگاهها یا داخل برجکها رخ داده است که فرماندهان، افسران نگرهبان و مسئولان پاسگاهها بر حسب وظایف ذاتی در زمینه پیشگیری و به حداقل رساندن مشکل می‌توانستند با نظارت مستمر از آنها پیشگیری کنند)، جلوگیری از اعمال خشونت و تنبیه شدید بدون در نظر گرفتن ابعاد شخصیت افراد، توجیه نیروهای متخلف به فلسفه تنبیه قبل از اعمال آن، جلوگیری از تحقیر و تمسخر کارکنان و سربازان در ملاعام و شکستن غرور آنها، توجه و درک واقعی فرماندهان و مدیران به وضعیت روحی و روانی کارکنان، اهتمام و توجه فرماندهان و مدیران به حل مشکلات خانوادگی، اقتصادی، معیشتی از خواسته‌های زیرمجموعه، جلوگیری از واگذاری کار طاقت فرسا در برخی یگانها به دلیل کمبود نیروی انسانی و نیز عدم به کارگیری سربازان وظیفه در کارهای ساختمانی و واگذاری وظایف بیش از حد توان به آنان که یکی از دلایل خودکشیها بوده است، نظارت مستمر

رده های فرماندهی بویژه ف. شهرستانها و هنگهای مرزی بر عملکرد زیرمجموعه، جلوگیری از دسترسی نیروها به اسلحه در مواقع غیر ضروری و خارج از زمان مأموریت، سرکشی مداوم از عوامل نگهبانی در صورت امکان استفاده زوجی از عوامل نگهبانی بویژه پستهای نگهبانی در محل‌های خلوت، کاهش ساعات پستهای نگهبانی در مناطق مرزی (که سربازان زمان کمتری را تنها باشند و کمتر در فکر مشکلات فرو روند)، توجه به نشانه‌های رفتاری (گوشه‌گیری، کم حرفی، افسردگی و ...) افرادی که زمینه خودزنی یا خودکشی دارند در جهت پیشگیری از اقدام آنان به ارتکاب، عدم واگذاری سلاح به سربازانی که دارای زمینه خودزنی هستند و اختلالات روانی دارند، جدیت مسئولان و فرماندهان در ارتقای سطح آموزش و مهارت کارکنان زیرمجموعه، برقراری ارتباط آسان توسط کارکنان به منظور انعکاس نارضایتیها از طریق ملاقات حضوری، صندوق شکایات، جلسات پرسش و پاسخ و امثالهم، شناسایی سربازان آلوده و کنترل و نظارت بر آنها با توجه به دستورهای پزشکی مسئولان بهداری درباره رعایت ویژگیهای روحی و روانی کارکنان.

- تدابیر پیشگیرانه مرتبط با منابع انسانی: عدم اختصاص دوباره سربازانی که در مراکز آموزشی و هنگهای مرزی دوره آموزشی را طی کرده‌اند به همان هنگ مرزی پس از پایان دوره آموزشی، اختصاص نیرو به یگانهایی که کمبود نیرو دارند تا این کمبود توسط دیگر سربازان جبران نشود و موجب استفاده بیش از حد از نیروهای وظیفه در نگهبانی نشود، اختصاص فرماندهان با تجربه و با سوابق خدمتی بیشتر در مناطق مرزی و عدم استفاده از افسران پیمانی و جوان و کم تجربه به عنوان فرمانده پاسگاه‌های مرزی، تعدیل نیروهایی که در پایگاه‌ها هستند به صورت نوبه‌ای و اجرای طرح تعدیل توسط کارگزینی استان به صورت مستمر، جا به جایی سریع کارکنانی که مشکلات آنها مورد تأیید فرماندهان قرار گرفته است به طور ویژه و خارج از نوبت، انتقال کارکنان مشکل دار به محل زندگی با توجه به شرایط ذکر شده، شناسایی سربازان وظیفه دارای مشکلات و کمک به آنها در حد توان سازمان، جا به جایی افرادی که توان اداره واحد را ندارند و استفاده از آنها در محل‌های خدمتی مناسب با آنها، ایجاد فضای نشاط آور در پاسگاه‌های دور افتاده به منظور سرگرمی کارکنان وظیفه و کمتر کردن افکار آنها نسبت به مسائل و مشکلات زندگی و خانواده، پرهیز از انتقال و جا به جایی کارکنان به عنوان تنبیه.

- تدابیر پیشگیرانه مرتبط با چگونگی آموزش: اختصاص زمان بیشتر به آموزش سلاح شناسی در مراکز آموزش بویژه سلاحهایی که سازمانی است و استفاده بیشتری دارد، تداوم آموزش ضمن خدمت نیروها در خصوص حمل و نگهداری و استفاده صحیح از سلاح، اجرای آزمون آموزشی دوباره از سربازان وظیفه قبل از تقسیم و اختصاص به یگانها، نمایش فیلمهای مستند از حوادث پیش آمده به منظور آگاهسازی کارکنان، آموزش پیامد، شوخی و بازی با اسلحه و مهمات

- تدابیر پیشگیرانه مرتبط با نظارت و کنترل: توجه و آگاهسازی نیروها نسبت به آخرین آیین‌نامه‌ها، دستورالعملها و بخشنامه‌های مربوط به حمل و نگهداری و به کارگیری سلاح، خواستن توضیح از فرماندهان مناطق و یگانهایی که آمار خودزنی و خودکشی زیادی دارند در کمپسینونهای پیشگیری استان، آموزش و آگاهسازی کارکنان از پیامد خودزنی از نظر شرعی و قانونی، برگزاری کلاسهای آگاهسازی و کیفی سازی آنها با استفاده از استادان با تجربه در تدریس برای کارکنان وظیفه، برخورد با فرماندهان و مسئولانی که به سبب نوع عملکرد خود، موجب تشدید زمینه بروز خودزنی یا خودکشی شده‌اند. با توجه به اینکه خدمت در پاسگاه‌های مرزی و نبودن امکانات رفاهی و خدماتی مناسب و نیز وضع بد آب و هوایی برای سربازانی که مشکلات خانوادگی دارند، فشار روانی بیشتری ایجاد می‌کند، فشاری که از سوی فرماندهان به آنها وارد می‌شود، امکان دست زدن به خودکشی را بیشتر می‌کند، برگزاری کلاسهای آموزشی و عقیدتی در راستای ارتقای سطح فرهنگی و دینی کارکنان بویژه نیروهای وظیفه، اجرای برنامه مدون و بازدیدهای ناگهانی و غیرمترقبه فرماندهان و مسئولان از محیط کار و استراحت کارکنان، برخورد با فرماندهان و مسئولانی که به سبب نوع عملکرد با کوتاهی در کارها در خودزنی یا خودکشی کارکنان تأثیر دارند.

- تدابیر پیشگیرانه مرتبط با بهداشت کار و محیط: به کارگیری روانشناس در مراکز آموزشی به منظور تخلیه روانی و حل مشکلات روحی کارکنان وظیفه، معاینه دقیق سربازان قبل از حضور در مراکز آموزشی، ایجاد پایگاه‌های مشاوره و روانشناسی در هنگها و ف.ا. شهرستانهای تابع به منظور رسیدگی به مشکلات روحی و روانی کارکنان، ارتقای سطح آگاهی فرماندهان با اصول روانشناسی و تشخیص زمینه (خودزنی و خودکشی) و توجه به دستورالعملهای صیانتی.

- تدابیر پیشگیرانه مرتبط با امکانات و تجهیزات: ایجاد جذابیت لازم در مراکز آموزشی و خوشایند کردن محیط برای حضور سربازان وظیفه، اختصاص وسایل و امکانات رفاهی مانند کولر و بخاری به یگانهای مرزی با توجه به اینکه در پاسگاه‌های مرزی سربازان وظیفه بعضاً با ۵۰ روز توقف در پاسگاه و اجرای نگهبانی در سخت‌ترین وضعیت آب و هوایی (تابستان بسیار گرم و زمستان بسیار سرد) وظیفه خود را انجام می‌دهند، واگذاری امکانات ورزشی مناسب به هنگهای مرزی به منظور پر کردن اوقات فراغت و ارتقای روحیه کارکنان وظیفه، ایجاد تسهیلات به منظور کاهش فشارهای روحی و روانی کارکنان از قبیل برقراری آسان ارتباط تلفنی با خانواده

- تقویت باورهای دینی، ترویج و تقویت ارزشها بین سربازان وظیفه: نماز، بالاترین نقطه خضوع بنده ضعیف نسبت به خالق توانای خود است. نماز ستون و پایه دین، و یکی از مهمترین و شاید

اصلی‌ترین وسیله قرب و نزدیکی به خداوند است. ذکر و نام یاد خدا در نماز مایه آرامش و دفع بحرانهای مختلف زندگی مادی بشر است. از سوی دیگر، هویت به عنوان سنگ بنای تمایلات، گرایشها، خلاقیتها، استعدادها و شخصیت جوانان از جمله سربازان است و باعث ایجاد روحیه و معنا بخشیدن به هدف زندگی می‌شود و از احساس پوچی و پیامدهای آن جلوگیری می‌کند. نماز به عنوان برترین نمود عبادی هویت دینی سربازان، نقش مهمی در احساس تعهد و مسئولیت در برابر ارزشها و باورهای مکتب اسلام دارد و باعث جلوگیری از سرگشتگی در فکر و عمل، کاهش ناپهنجاریهای اخلاقی و اجتماعی و کسب "خود" دینی سربازان، و علاوه بر خودیابی، عامل خدایابی هم می‌شود. محیط پادگانهای نظامی از تأثیر و نقش مهمی در انتقال و نهادینه کردن امور عبادی و دینی در جهت تحکیم و تقویت نظام درونی پادگانها و به دنبال آن رشد و تعالی هویت سربازان و فرهنگ دینی در جامعه و پیشگیری از بحران هویت برخوردارند. با توجه به این مسئله، ایجاد اصلاحات بنیادی به منظور تغییر در نگرش سربازان نسبت به محیط پادگانها و مناسک مذهبی در آن و هم‌چنین اصلاح روشها و الگوهای تعاملی - رفتاری آسیب‌زا میان سربازان و فرماندهان می‌تواند زمینه ساز تحولات اساسی در شخصیت سربازان شود و نه تنها نگرش آنها را نسبت به صورت ظاهری رفتار عبادی و دینی در پادگانهای نظامی بهبود بخشد بلکه در جهتگیری اصولی و واقعی نه ریاکارانه به سوی ارزشهای الهی و انسانی آنها را هدایت کند.

- افزایش نظارت بویژه در اوقات غیراداری: بزهکاران اصلا دوست ندارند هنگام ارتکاب جرم دیده شوند؛ از این رو نظارت و مراقبت به عنوان یکی از ارکان پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیط برای بزهکاران، احساس ناراحتی را به همراه می‌آورد و خطر شناسایی و دستگیری را برای آنان افزایش می‌دهد. اگر مجرم تصور کند که در صورت ارتکاب جرم در معرض نظارت و مشاهده قرار خواهد گرفت، حتی اگر این گونه نباشد، احتمال ارتکاب جرم توسط وی کمتر خواهد شد؛ زیرا وی در "فرایند گذار از اندیشه به عمل جنایی" منافع و خطر ارتکاب جرم را می‌سنجد و آگاه است که در این مرحله به علت نظارت بالقوه، احتمال دخالت کارکنان پلیس و در نهایت دستگیری زیاد خواهد بود و از ارتکاب جرم منصرف خواهد شد؛ به عبارت دیگر می‌توان با افزایش نظارت و مراقبت از محیط، احتمال موفقیت بزهکاران را کاهش داد. نظارت بر سه گونه است: ۱. نظارت غیررسمی یا طبیعی ۲. نظارت رسمی یا سازمان یافته ۳. نظارت مکانیکی.

- نظارت غیررسمی یا طبیعی: منظور از نظارت غیررسمی یا طبیعی، طراحی و آماده‌سازی فیزیکی ساختمانها به گونه‌ای است که کارکنان بتوانند ضمن پرداختن به کارهای روزانه خود، هم بر فضاهای نیمه خصوصی و هم بر فضاهای عمومی و نیمه عمومی اشراف داشته باشند و از این

طریق بتوانند فعالیت‌های مجرمانه را زیر نظر بگیرند. در عمل، نظارت طبیعی با اقداماتی همچون نورپردازی مناسب، پرهیز از کاشت بوته‌زار و فضای سبزی که مانع دید شود، تعبیه پنجره‌های ساختمان در محل مناسب، حذف نقاط کور و فاقد نظارت و غیره انجام می‌گیرد؛ به عبارت دیگر نظارت طبیعی به این مسئله اشاره می‌کند که در طراحی باید فضاهایی را ایجاد کرد که بهتر در معرض دید ساکنان و رهگذران باشد؛ از جمله پیشنهاد طراحی محیطی ساختمانها در مورد بهبود نظارت غیررسمی و طبیعی به این شرح است: آسایشگاه سربازان پنجره‌های متعدد داشته باشد به گونه‌ای که تمام فضای آسایشگاه از بیرون قابل دیدن باشد. در ساعات غیراداری دسترسی سربازان به ساختمانها و فضای عمومی سازمان محدود، و موانع فیزیکی نظیر درختان و تجهیزات به ایجاد فضای کور منجر نشود.

- نظارت رسمی یا سازمان یافته: نظارت رسمی توسط افرادی که به این کار منصوب می‌شوند، مانند فرماندهان، مدیران، عوامل بازرسی، انتظامات و دژبان انجام شود. این نوع از نظارت در قالب این برنامه‌ها قابل اجرا است: دقت و نظارت در رفت و آمد و ورود و خروج سربازان به منظور جلوگیری از حمل وسایل غیرمجاز، کنترل و نظارت بر وضعیت انضباطی و خدمتی کارکنان وظیفه بعد از پایان ساعت خدمت و ایام تعطیل (کارکنانی که در سازمان استراحت می‌کنند)، نظارت فرماندهان بر عملکرد عناصر انتظامات و دژبان و توجیه مستمر ایشان در چگونگی رفتار و برخورد با کارکنان وظیفه، سرکشی افسر نگهبان از آسایشگاه، سالن ورزشی، سالن مطالعه، پاسدارخانه و دیگر محلهای تجمع سربازان بعد از پایان ساعت خدمت.

- نظارت مکانیکی: در نظارت مکانیکی سعی می‌شود تا با بهبود روشنایی و نصب دوربینهای مداربسته، نظارت را تقویت کرد. در این راستا استفاده از فناوریهای جدید نظارتی، جایگاه مهمی را در نظارت مکانیکی ایفا می‌کند. روند تجهیزات سمعی و بصری آشکار و مخفی و ثبت صوتی و تصویری مستمر وقایع نقاط مختلف بویژه نقاط آسیب‌پذیر، می‌تواند تحقق وضعیت پیش از جرم را کاهش دهد. دوربینهای مداربسته، می‌تواند در صورت استفاده صحیح و مداخله شایسته، عملکردی موفقیت آمیز داشته باشد. مجرمان هنگام ارتکاب جرم به خطر دستگیری بیشتر از شدت مجازات فکر می‌کنند و چون دوربین مداربسته خطر دستگیری را افزایش می‌دهد، نصب آن می‌تواند در جلوگیری از وضعیت پیش جنایی مؤثر باشد. اقدامات نظارت مکانیکی در سازمانهای نظامی به منظور پیشگیری از وقوع جرم خودزنی شامل این موارد است: تأمین روشنایی فضای عمومی قابل دسترس سربازان هنگام شب، نصب دوربینهای مداربسته در محوطه‌های سازمانها، ورودی و راهروی ساختمانهای انبارها و پارکینگ‌ها، نصب تجهیزات کنترل رفت و آمد و شناسایی

کارت شناسایی در ورودی ساختمانهایی که سربازان مجاز به رفت و آمد در آنها نیستند، جایگزینی دوربینهای مداربسته با برجکهای نگهبانی

- تقویت آماجها: تبیین‌های بزه‌دیده شناختی، توجه خود را به نقش آفرینی بزه‌دیدگان یا آماجهای مستعد بزه‌دیدگی در شکل‌گیری وقایع کجروانه معطوف ساخته و پیشنهادهای کنترلی خود را با هدف بی‌اثر ساختن متغیرهای گوناگون تأثیرگذار در این فرایند در سطوح مختلف فردی موقعیتی و ساختاری ارائه کرده است. در این میان، تحلیل‌های موقعیتی از رونق بیشتر و جایگاه ارزشمندتری در قلمرو سیاستهای کنترلی برخوردار است. این دیدگاه‌ها، که از رویکرد گزینشی تأثیر پذیرفته است، مناسبترین راه پیشگیری را پرهزینه ساختن (و یا نمایاندن) کجروی و رسیدن به این مهم را با حفاظت بهتر از آماجهای مستعد بزه‌دیدگی ممکن می‌داند. علاوه بر استفاده از موانع فیزیکی در بسترهای وضعی، امکان استفاده از موانع معنوی نیز در این بسترها بویژه در تقویت آماجهای انسانی وجود دارد؛ حتی می‌توان بیان کرد که موانع معنوی بمراتب از موانع مادی بهتر است و اگر این امکان در تمام جرائم باشد که بتوان از موانع معنوی استفاده کرد بمراتب مطلوبتر است؛ زیرا تمام تلاش سیاست جنایی براین استوار است که مسئولیت پذیری و حس شرم بزهکاران و منحرفان را ارتقا دهد. شخصی که در مرز بزهکاری قرار گرفته است و در نتیجه راهکارهای وضعی القا کننده حس شرم از ارتکاب جرم خودداری می‌کند، دیگر به دنبال ارتکاب جرم در دیگر وضعیتها نخواهد بود. به نظر می‌رسد نصب تابلوهایی حاوی مطالب قرآنی و احادیث با مضمونهای مرتبط از سوی عقیدتی سیاسی سازمانها در مکانهای پر رفت و آمد سربازان بهترین شیوه در تقویت آماجهای انسانی و جلوگیری از وقوع برخی جرائم و تخلفات بویژه جرم خودزنی بین سربازان وظیفه خواهد بود؛ هر چند باید از دیگر ابزارهای پیشگیری نیز در این موارد بهره گرفته شود.

نمودار (۱): رویکرد راهکارهای کاربردی پیشگیرانه از وقوع جرم خودزنی

۷. نتیجه گیری

با توجه به ضرورت فوق‌العاده و خطیر دوران خدمت مقدس سربازی در نیروهای مسلح و وجود نیروهای فراوان اغلب جوان، پرداختن به مسائل و مشکلات روانی و رفتاری سربازان وظیفه، سودمند است. هدف از شناخت مسائل و مشکلات کارکنان، دستیابی به راهکارهایی در جهت پیشگیری این ناهنجاریها توسط افراد و در نتیجه پیشگیری از روند رو به رشد جرائم ارتكابی کارکنان بویژه جرم خودزنی است. در راستای شناخت روحیه افراد باید از حوزه‌های نظری علوم روانشناسی، جامعه‌شناسی و مدیریت نظامی استفاده، و عوامل تأثیرگذار بر ایجاد رفتارهای زیانبار از سوی سربازان دسته بندی شود. ضرورت و اهمیت پی بردن به مسائل و مشکلات سربازان از جمله عواملی است که می‌تواند در استقرار نوعی نظام یکپارچه رفتاری و انضباطی در محیط پادگان در زمان خدمت سربازی؛ نقش مؤثر و بارزی را ایفا کند؛ به همین دلیل، پژوهش به پیشگیری از وقوع جرم خودزنی بین کارکنان وظیفه و بررسی

و شناسایی مسائل و مشکلات پیش روی سربازان از دیدگاه آنها پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد وجود مشکلات مالی بین سربازان، کم بودن میزان حقوق سربازان، به کار نگرفتن بعضی از سربازان در جایگاه تخصصی آنها، سختگیری بیش از حد برخی از فرماندهان نسبت به سربازان، رقابت منفی بین کارکنان وظیفه، کیفیت ضعیف استحقاقی سربازان، هزینه‌های جانبی خرید وسایل مورد نیاز هنگام خدمت، مناسب نبودن محل‌های پست نگهبانی، هزینه‌های ناشی از رفت و آمد به منزل به دلیل دوری از محل سکونت و ضعف امکانات سرمایشی و گرمایشی آسایشگاه‌ها، مهمترین مشکلات پیش روی سربازان هنگام خدمت وظیفه عمومی است. در ارتباط با بررسی و شناسایی مهمترین مسائل و مشکلات سربازان هنگام خدمت کارکنان وظیفه، پنج عامل شناسایی شد: عامل مدیریتی، عامل کنشی (رفتارهای تعاملی زیانبار بین سربازان در محیط‌های نظامی)، عامل روانشناختی، عامل خدماتی و عامل اقتصادی. در مجموع نتایج نشان می‌دهد که پیشگیری از وقوع جرم خودزنی بین کارکنان وظیفه مربوط به دو عامل مدیریتی و عامل کنشی است. با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش و به منظور دستیابی به راه‌حلهای اثربخش به منظور حل مشکلات سربازان وظیفه، می‌توان این راهکارها را ارائه کرد: با توجه به اهمیت عوامل مدیریتی (رفتارهای تعاملی زیانبار فرماندهان با سربازان) باید به مسائل و موضوعات مدیریتی ناشی از تعامل فرماندهان و سربازان با یکدیگر توجه ویژه‌ای مبذول شود؛ در عین حال، روابط سربازان و فرماندهان می‌تواند از نوعی سازماندهی و یکپارچگی و نظم خاصی برخوردار شود به گونه‌ای که هر نوع تبعیض و برخورد سلیقه‌ای با سربازان برچیده شود و جای خود را به رفتار نظام‌مند و قانونمدار و در راستای شایسته‌سالاری بدهد؛ ضمن اینکه آموزش‌های ویژه‌ای برای فرماندهان درباره برخورد با سربازان و چگونگی رسیدگی به مشکلات آنها، تأثیر بسزایی در پیشگیری از مشکلات رفتاری و خودزنی سربازان خواهد داشت تا امنیت فکری برای سربازان ایجاد شود و نگاه ابزاری حاکم بر سربازان به نگاه انسانی همراه با ارزش و احترام به شخصیت سرباز از سوی فرماندهان صورت گیرد. عوامل کنشی (رفتارهای تعاملی زیانبار سربازان در محیط پادگان) به عنوان دومین موضوع مطرح است. بنابراین، آموزش مهارت‌های زندگی و تقویت هوش هیجانی سربازان با استفاده از تجربیات مؤثر سازمان ملی جوانان و سازمان بهزیستی تا حدودی از بروز مشکلات رفتاری و کنشی سربازان نسبت به یکدیگر پیشگیری می‌کند؛ در عین حال، سرکشی و کنترل مستقیم یا غیرمستقیم و نظارت مستمر فرماندهان بر کار سربازان در طول خدمت در کاهش مشکلات رفتاری ناشی از عوامل کنشی مؤثر است. از آنجا که عوامل روانشناختی به عنوان عامل سوم در میان مهمترین عوامل و مؤلفه‌های پیشگیری از وقوع جرم خودزنی بین کارکنان وظیفه جلوه می‌کند، باید تقویت مراکز مشاوره و عرضه خدمات مشاوره‌ای و مددکاری در زمینه‌های فردی و

گروهی در دستور کار یگانهای نظامی قرار گیرد. علاوه بر این، به کار نگرفتن سربازانی که دچار مشکلات روانشناختی هستند در امور حفاظتی و حساس و استفاده از آنها در اموری که مطابق با تواناییهای روحی و روانی آنها باشد از راههای کاهش مشکلات رفتاری سربازانی است که تحت تأثیر عوامل روانشناختی هستند. در همین راستا می‌توان از روانشناسان و مددکاران اجتماعی خبره نیز در مراکزی که به صورت مستقیم با نیروهای وظیفه در ارتباطند، بهره برد. عوامل خدمتی - زیرساختی به عنوان چهارمین عامل دربرگیرنده مشکلات پیش روی سربازان مطرح است. به منظور رفع مشکلات مربوط به این عامل، نوسازی تجهیزات مربوط به واحدهای نظامی اعم از آسایشگاه، سرویسهای بهداشتی، واحدهای درمانی و همچنین، افزایش کیفیت استحقاقی سربازان بویژه در مورد پوشاک و افزایش کیفیت و کمیت غذاها و ... مدنظر قرار گیرد. عامل اقتصادی به عنوان پنجمین عامل شناسایی شده در پیشگیری از وقوع جرم خودزنی بین کارکنان وظیفه مطرح است. افزایش حقوق سربازان، بومی گرایی بیشتر بویژه بعد از دوره آموزشی به منظور کاهش هزینه‌های رفت و آمد سربازان از محل خدمت به محل سکونت و نظارت بیشتر بر قیمت اقلام مورد نیاز سربازان در بازارهای عرضه محصولات مهمترین مسائل مربوط به مشکلات اقتصادی پیش روی سربازان است.

۸. پیشنهادهای کاربردی

- تشکیل پرونده شخصیتی برای مشمولان در آغاز ورود به منظور شناسایی روحیات و مشکلات آنان و تلاش برای رفع آن
- تلاش در جهت رفع سختگیریهایی بی مورد و محدودیتهای غیر لازم و عدم استفاده بیش از حد از قوانین غیر انعطاف پذیر در آموزشگاههای نظامی و یگانها
- بازرسی بموقع و ناگهانی از یگانها بویژه در مکانهای جرم‌خیز در طول شبانه روز توسط گروه بازرسی و ناامن کردن محیط پادگانی برای مجرمان
- افزایش حقوق و مستمری سربازان وظیفه ، بومی گرایی بیشتر بویژه بعد از دوره آموزشی به منظور کاهش هزینه‌های رفت و آمد سربازان از محل خدمت به محل سکونت
- استفاده بهینه از وقت کارکنان وظیفه و اجرای برنامه‌های آموزشی و تفریحی - ورزشی به منظور جلوگیری از اتلاف وقت نیروها و جلوگیری از ایجاد زمینه‌های جرمزا
- استمرار برنامه‌های آموزشهای قضایی و دانستنی های حقوقی کارکنان وظیفه در یگانهای نظامی و انتظامی توسط قضات سازمان قضایی نیروهای مسلح

- دخالت دادن خانواده‌ها در پیشگیری و درمان و اطلاع رسانی بموقع در زمینه بزه‌ها و مشکلات فرزندانشان هنگام خدمت
- اقدامات مراقبتی و صیانتی مدیریتی فرماندهان از مجنی علیه بالقوه (سربازان وظیفه) در برابر شدت تنش و فشار بر سربازان از شیوه‌های مختلف از جمله تدابیر آموزشی و آگاهی بخشی
- خودداری از گم‌کردن افرادی که دارای مشکلات حاد روانی، خانوادگی و عاطفی هستند در پستهای نگهبانی و پرهیز از در اختیار قرار دادن سلاح گرم به این افراد
- توجه و اهتمام فرماندهان و مدیران به وضعیت روحی و روانی سربازان و پرهیز از تحقیر و تمسخر سربازان بویژه در میان دیگر هم خدمتی‌ها.
- اعمال تقدم بحث پیشگیری اجتماعی بر پیشگیری انتظامی و قضایی در تدوین برنامه‌های سازمان نیروهای مسلح
- سرکشی مداوم از عوامل نگهبانی در صورت امکان استفاده زوجی از عوامل نگهبانی بویژه پستهای نگهبانی در محل‌های خلوت
- تنبیه و تشویق اصولی و بموقع سربازان و عدم تبعیض و برخورد سلیقه‌ای بین سربازان وظیفه
- جلوگیری از دسترسی نیروها به اسلحه در مواقع غیرضروری و خارج از زمان مأموریت و ندادن سلاح به سربازانی که دارای زمینه خودزنی هستند و اختلالات روانی دارند.
- پیش بینی قوانین بازدارنده کیفی در زمینه تشدید ضمانت اجرای برخورد با فرماندهان و مدیرانی که عملکرد آنها موجبات آسانسازی و تسریع ارتکاب خودزنی و خودکشی را فراهم آورده است.
- آموزشهای ویژه برای فرماندهان درباره چگونگی برخورد با سربازان و چگونگی رسیدگی به مشکلات آنها

۹. سپاسگزاری

از استادان محترم و تمامی افرادی که در تدوین این پژوهش ما را یاری کردند، کمال تشکر و قدردانی می‌شود.

فهرست منابع

- ابراهیمی بهار، نسرین. (۱۳۹۴). علل و عوامل خودکشی و راه های پیشگیری از آن. کنفرانس ملی روانشناسی علوم تربیتی و اجتماعی، شماره ص ۸۳-۸۸.
- باختر، مرضیه و رضائیان، محسن. (۱۳۹۶). بررسی رفتار خودکشی در نیروهای نظامی ایرانی: یک مطالعه مروری منظم، فصلنامه علوم پزشکی رفسنجان، دوره ۱۶، ص ۶۴-۶۷. قابل بازیابی از: https://journal.rums.ac.ir/browse.php?a_id=3972&sid=1&slc_lang=fa
- پناهی فر، سجاد و عرب نژاد، شادی. (۱۳۹۷). مداخله در خودکشی و خودزنی براساس رویکرد شناختی رفتاری، تهران، چاپ و انتشارات بعثت
- جمینی، داود و قنبری، قاسم. (۱۳۹۸). شناسایی و تبیین مشکلات پیش روی سربازان (مورد مطالعه: دانشجویان دارای ایست خدمتی و کارت پایان خدمت دانشگاه اصفهان)، فصلنامه علمی مطالعات خدمت سربازی، س دوم، ش چهارم، ص ۸۵-۹۱. قابل بازیابی از: http://isk.jrl.police.ir/article_91698.html
- حسنقلی پور، طهمورث؛ انوشه، مرتضی و موسوی نقابی، سید مجتبی. (۱۳۹۷). "بازاریابی اجتماعی، رهیافتی جهت تغییر نگرشها نسبت به دوره نظام وظیفه عمومی"، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، س سوم، ش ص ۷۳-۷۶. قابل بازیابی از: <http://ensani.ir/fa/article/344541>
- سید احمدیان، محمد رضا و باخدا، قاسم. (۱۳۹۳). پیشگیری از خودزنی منجر به جرح و فوت، مرکز تحقیقات کاربردی بازرسی کل ناجا، تهران
- سلطانی، شنبم. (۱۳۹۷). راهکارهای پیشگیری از وقوع جرم، اولین همایش بزرگ مطالعات و پژوهشهای علمی علوم انسانی، ص ۱۰۱-۱۰۶.
- شریفی خضارتی، امیر. (۱۳۹۵). خودکشی (مطالعه جرم شناسی، فقهی و حقوقی)، تهران، انتشارات اندیشه عصر
- عظیمی، میثم و نادری، محمد. (۱۳۹۶). شناسایی و ارزیابی علت‌های بروز خودزنی در میان کارکنان وظیفه ناجا در پرتوی نظریه های جرم شناختی، فصلنامه نظارت و بازرسی، س نهم، ش ۳، ص ۲۳-۳۱. قابل بازیابی از: <https://www.magiran.com/paper/2070881>
- علیزاده، مهدی. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر بر نگرش جوانان به خدمت نظام وظیفه، فصلنامه علمی مطالعات خدمت سربازی، س، ش چهارم، ص ۶۳-۶۹. قابل بازیابی از: <https://elmnet.ir/article/1251-904542>

- فولادی، عزت اله (۱۳۹۵). استراتژیها و برنامه های پیشگیری از خودکشی و خودزنی با تمرکز بر نوجوانان و جوانان، انتشارات طلوع دانش
- کشفی، سید سعید. (۱۳۹۴). "صیانت از کارکنان ناجا مبتنی بر آموزه های دینی"، فصلنامه بصیرت و تربیت اسلامی، س چهاردهم، ش ۱۸، ص ۲۷-۴۲. قابل بازیابی از: <https://www.magiran.com/paper/1533900>
- مظفری، امین و غفاری آشتیانی، پیمان. (۱۳۹۹). ارائه مدلی جامع در بررسی کیفیت زندگی سربازان در حین خدمت، فصلنامه علمی مطالعات خدمت سربازی، س سوم، ش دوم، ص ۱۸-۲۳. قابل بازیابی از: <https://iranjournals.nlai.ir/handle/703209/123456789>
- میرزایی، مهدی. (۱۳۹۹). بررسی نقش عملی نماز در ایجاد و تقویت هویت و پیشگیری از بحران هویت در سربازان وظیفه ناجا، فصلنامه علمی مطالعات خدمت سربازی، س سوم، ش سوم، ص ۱۱۵-۱۱۹. قابل بازیابی از: http://isk.jrl.police.ir/article_95667.html
- مسگر، علی اصغر و طاهری، مجیدرضا. (۱۳۹۳). نقش عوامل برون سازمانی در خودزنی و خودکشی کارکنان وظیفه یگانهای ارتش جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه علوم و فنون نظامی، ص ۷۴-۷۸. قابل بازیابی از: <http://ensani.ir/file/download/article/215-90-10240-1593843357.pdf>
- میر محمد صادقی، حسین. (۱۳۸۱). ملاحظاتی در مورد پیشگیری از جرم. نشریات حقوقی، ش ۳۶، ص ۳۳-۴۲. قابل بازیابی از: https://lawresearchmagazine.sbu.ac.ir/article_56554.html
- محمد نسل، غلامرضا. (۱۳۹۵). کلیات پیشگیری از جرم، ج نهم، انتشارات میزان، تهران
- Abdulla, J, Djebarni, R & Mellahi, K, (2017). Determinants of job satisfaction in the UAE: A case study of the Dubai police, **Personnel Review**, Vol. 41 No. 1, pp. 121-141.
- Aziz, M.T. & Noor, N.A, (2016). evaluating the effect of cost related factors on relationship quality: An investigation of retailer-supplier relationship in Bangladesh, **International Journal of Retail & Distribution Management**, Vol. 41 No. 7, pp. 545-558.
- Balmaceda, J.M, Schiaffino, S & Godoy, D, (2015). How do personality traits affect communication among users in online social networks? **Online Information Review**, Vol. 35 No. 1, pp. 131-153
- Gomes, M, Pinto, M & Santos, G, (2014). Quality of life: a reappraisal, **International Journal of Sociology and Social Policy**, Vol. 31 No. 7111, pp. 557-551
- Yeadon-Lee, A, (2013). Action learning: understanding interpersonal relationships within learning sets, **Journal of Management Development**, Vol. 32 No. 7, pp. 754-774

شروېشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگي
پرتال جامع علوم انساني